

VASTUSED ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI KÜSIMUSTELE (MAI 2025)

1. Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 6 lõike 4 kohaselt kontrollib asjaomase valdkonna eetikakomitee IKS paragrahvis 6 sätestatud tingimuste täitmist, kui uuring põhineb eriliiki isikuandmetel. Taotluse kohaselt töödeldakse uuringus eriliiki isikuandmeid ning taotlus on esitatud kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumi eetikakomiteele. Palun edastage Andmekaitse Inspeksioonile eetikakomitee otsus, kui olete selle saanud.

Andmekaitse Inspeksiooni poolt määratud puuduste kõrvaldamise tähtjaks ei ole veel laekunud Eetikakomitee otsus. Saadame selle täiendavalt juurde kohe, kui oleme selle saanud.

2. Uuringus kasutatakse ühe andmekogumise meetodina ekspertintervjuude tegemist. Taotluses on meetodikat kirjeldatud erinevalt. Seetõttu palun täpsustada, kas intervjuust tehakse audio või videosalvestis ning kas iga intervjuu kohta tehakse anonüümitud kokkuvõtte, sõltumata intervjuu salvestamisest või transkribeerimisest ning millisel juhul ning kui kaua salvestist või transkriptsiooni säilitatakse? Taotluse punktides 7. (lk 8), 8. (lk 12), 9.2. (lk 13), p 10. (lk 15) ning teadliku nõusoleku vormil on sellekohane teave vastuoluline või ebaselge.

Intervjuud salvestatakse (v.a juhul, kui intervjuueritav intervjuu salvestamiseks nõusolekut ei anna) video- või helisalvestitena -- videokõned Teams või Zoomi keskkonnas video- ja helisalvestisena, telefonitsi või otsekohtumisel läbiviidud intervjuud helisalvestusena. Kui intervjuueritav ei nõustu vestluse salvestamisega, teeb uurija intervjuu ajal ja vahetult pärast intervjuu toimumist vestlusest anonüümitud kokkuvõtte. Anonüümitud kokkuvõtte tehakse ka kõigist salvestatud intervjuudest. Intervjuu või selle osa transkribeeritakse üksnes kahel juhul. Esiteks väikeste intervjuude osade puhul juhul, kui uurija leiab, et uurija leiab, et tegemist on uurimisküsimuste või teemaarenduste seisukohalt olulise infoga, mille anonüümset kajastamist võiks lõpparuandes tsitaatide või väljavõtetena kaaluda. Sellisel juhul transkribeeritakse üksnes vastav osa intervjuust. Teiseks transkribeeritakse kogu intervjuu, kui intervjuu käigus kogutud info on vaja analüüsi tegemiseks anda edasi mõnele muule uurimisrühma liikmele kui intervjuuerija ise. Intervjuu tervikliku transkribeerimise teeb sellisel juhul intervjuuerija ise. Transkribeeritud intervjuust teeb anonüümitud sisukokkuvõtte transkriptsiooni saanud uurija.

Transkriptsioonid ja kokkuvõtted anonümiseeritakse, st neist jäetakse välja kõik uuritavate isikutele viitavad osised. Intervjuude salvestisi (heli- ja video) ja transkriptsioone säilitatakse kuni töö üleandmise-vastuvõtmise akti allkirjastamiseni ja kustutakse 10 tööpäeva pärast selle akti allkirjastamist).

Vastavasisulised täiendused on tehtud taotluse punkti 7 (lk 8), punkti 8 (lk 12) ja punkti 10 (lk 15-16) (märgistatud rohelisega) ja nõusoleku vormi (märgistatud rohelisega).

3. Taotluse punktides 8. (lk 10) ja 9.3. (lk 14) on välja toodud, et uuringu raames soovitakse juurdepääsu järgmistele analüüsitavatele kohtuasjade materjalidele: 1) sisulised kohtulahendid, 2) kohtumäärused esialgse õiguskaitse rakendamise kohta, 3) valla- või linnavalitsuse (lastekaitsetöötaja) kohtule esitatud arvamused ning 4) menetluses last esindava advokaadi seisukohad. Taotluse punkti 9.2. (lk 14) kohaselt on õiguseksperdid pidanud vajalikuks kogu kohtutoimikuga tutvumist. Eeldatavasti sisaldavad ka muud kohtutoimikus olevad materjalid

isikuandmeid, mistõttu palun täpsustada, millises ulatuses kohtuasjade materjalide töötlemist uuringu eesmärgi täitmiseks kavandatakse (vajadusel palun põhjendada).

Pärast konsulteerimist uuringu läbiviijaga otsustasime, et lähtudes tehnilises kirjelduses ja pakkumuses märgitust kasutatakse analüüsi läbiviimiseks ainult ülalmainitud materjale, st 1) sisulised kohtulahendid, 2) kohtumäärused esialgse õiguskaitse rakendamise kohta, 3) valla- või linnavalitsuse (lastekaitsetöötaja) kohtule esitatud arvamused ning 4) menetluses last esindava advokaadi seisukohad.

Vastavad täiendused on tehtud taotluse punktis 8 ning punktides 9.2. ja 9.3.

4. Taotluse punkti 9.1. kohaselt töödeldakse uuringus perioodil 01.01.2023 – 31.12.2024 tehtud eelistatavalt jõustunud kuni 150 kohtulahendi andmeid. STAR-st päritakse kohtulahendiga seotud alaealise kohta registrisse kantud lastekaitseteemalised liht- ja juhtumimenetluste andmed kuni kaks aastat enne kohtulahendi kuupäeva. Palun täpsustada STAR-st päritavate andmete kohta, mille põhjal valitakse iga kohtuasja puhul päringu perioodi pikkus ning mida käsitletakse lastekaitseteemaliste menetlustena.

Teeme päringu STAR-I menetluste kohta, mis on toimunud kahe aasta jooksul enne kohtulahendi kuupäeva. Kohtuasjade valimisse kuuluvate lahenditega seotud laste isikukoodide järgi tehakse päring STAR-i, leidmaks samade lastega seotud lastekaitseteemalised menetlused (liht- ja juhtumimenetlused). Lastekaitsemenetluste hulka kuuluvad KOV algatatud ja registreeritud pöördumised STAR-is (lihtmenetlused) liigiga Lastekaitse ning samas registris algatatud juhtumimenetlused liigiga Lastekaitse ja hoolekanne. Päringu periood piiratakse kõigi valitud kohtulahendiga alaealiste osas kahe aastaga enne kohtulahendit, kuivõrd see on hinnanguliselt kohtumenetlusele puutuv lähiperiood, millega on arusaadav, et kohtumenetluses ka arvestatakse.

Vastavasisulised täiendused on tehtud loa taotluse punkti 9.1. (märgistatud rohelisega).

5. Taotluse punkti 10.3. kohaselt uuringu käigus uurijate käsutuses olnud isikuandmed kustutatakse hiljemalt 10 tööpäeva pärast töö üleandmise-vastuvõtmise akti allkirjastamist ehk eelduslikult detsembris 2025. Palun täpsustada, kas seda tuleb mõista nii, et kustutatakse kõik uuringu läbiviimiseks kasutatud ja/või selle käigus kogutud algandmed, st KIS valimi andmed, kui uurijatel on ligipääs kohtutoimikutele, siis juurdepääs suletakse ja kustutatakse dokumendianalüüsi käigus kogutud andmed, kustutatakse STAR andmekogust saadud andmed ning nende põhjal analüüsi käigus kogutud või koostatud andmed, intervjueeritavate kontaktandmed, nõusolekud ning intervjuude salvestised ja transkriptsioonid, samuti muud analüüsi käigus töödeldud või koostatud isikuandmeid sisaldada võivad dokumendid, failid jne. Ühtlasi palun täpsustada, millal kustutab Sotsiaalkindlustusamet uuringu läbiviimiseks STAR valimi andmed ja selle alusel koostatud andmestiku ning kuidas uuringu läbiviija selles veendub?

Jah, 10 tööpäeva pärast töö üleandmise-vastuvõtmise akti allkirjastamist kustutab uuringu läbiviija kõik uuringu läbiviimiseks kasutatud ja/või selle käigus kogutud isikuandmeid sisaldavad algandmed, st KIS valimi andmed ja kui uurijatel on ligipääs kohtutoimikutele, siis see juurdepääs suletakse ja kustutatakse ka dokumendianalüüsi käigus kogutud isikuandmeid sisaldavad koostatud andmed, kustutatakse ka STAR andmekogust saadud isikuandmeid sisaldavad algandmed ning nende põhjal analüüsi käigus kogutud või koostatud isikuandmeid sisaldavad andmed, intervjueeritavate

kontaktandmed, nõusolekud ning intervjuude salvestised ja transkriptsioonid, samuti muud analüüsi käigus töödeldud või koostatud isikuandmeid sisaldada võivad dokumendid, failid jne. Alusandmed kustutab SKA niipea, kui soovitud valim on edastatud uuringu läbiviijale ning neid andmeid enam vaja ei lähe. Selle kohta on võimalik väljastada kirjalik kinnitus, mis registreeritakse dokumendihaldussüsteemis nimega DELTA.

Töö tellijale antakse üle koos uuringutulemustega vaid isikuandmeid mitte sisaldavad andmed, nt nagu anonümiseeritud intervjuude kokkuvõtted või analüüsi käigus koostatud agregeeritud koondtabelid (kohtulahendite arv sh STARis menetlustega seotud (juhtumimenetlused / lihtmenetlused teemati jne)).

Vastavasisuline täiendus (Sotsiaalkindlustusameti andmekogude hävitamise kohta) on tehtud taotluse punktis 8 lk (12) (märgistatud rohelisega) ja punktis 10.3. (lk 16) (märgistatud rohelisega).

6. Uuringus analüüsitakse laste väärkohtlemist käsitlevate kohtu ja haldusorgani menetluste materjale, mis sisaldavad eriliiki andmeid ning laiemalt väga tundlikku teavet. Seetõttu palume täiendavalt hinnata ja vajadusel tõhustada andmete töötlemise turvalisust puudutavaid meetmeid, näiteks ei saa turvaliseks lahenduseks pidada kasutajatunnuse ja parooliga autentimist infosüsteemidesse sisenemisel (TÜ infosüsteemid, p. 8., lk 12), kaaluda võiks võimalusi dokumendianalüüsis, samuti andmevahetusel pseudonüümimise vmt kaitsemeetme rakendamiseks, samuti hinnata, kas osa teabest on võimalik enne töö üleandmist kustutada.

Täname soovitude eest, kuid tulenevalt uurimisülesandest ja materjalide iseloomust ei ole võimalik andmeid pseudonümiseerida. Kuna üheltpoolt pole kohtumenetluste andmeid tehniliselt võimalik pseudonümiseerida ja neid materjale tuleb analüüsida seotuna lastekaitsetöö menetlustega (STAR), siis jääks ikkagi isikuandmetel seos STAR menetlustega. Seega kuigi kui SKA leiaks eraldi ressursi STAR andmete osaliseks pseudonümiseerimiseks enne uurijatele üleandmist (nt eemaldada isikukoodid ja nimed STAR menetluste subjektide küljest ja asendades need pseudonümiseeritud tunnustega või katta), siis läbi seose kohtumenetluste dokumentidega jääks ikka isikuandmetega seos ka neil STAR menetlustele alles läbi tunnuse, mis seob STAR menetluse konkreetse kohtumenetlusega, mis jääb nähtavaks uurijatele ja on vajalik, et uuringu küsimustele vastata (nt kuivõrd kohtumenetluses on arvestatud lastekaitse menetlustega sh võimaliku väärkohtlemise puhul). Teisalt võiks selline osaline pseudonümiseerimine ikkagi tekitada riski, et tõlgendatakse ebaõigesti materjali, kuivõrd nt kohtumenetluses vanemad ei pruugi olla nt sama lapsega seotud lastekaitse menetluses juhtunud väärkohtlemises otsesed süüdlased (nt ka peresisene väärkohtlemine või selle kahtlus võib olla muu pereliikme või lähedase poolne). Seega pseudonümiseerimine selle uuringu puhul ei loo andmesubjektidele lisakaitset ja isikuandmete kaitstus tuleb tagada läbi võimalikult turvalise andmekasutuse analüüsimise käigus piiratud uurijate kaudu sh rangelt teaduseetilisi põhimõtteid järgides ja hilisem isikuandmeid sisaldava materjalide täielik kustutamine. Kasutajatunnuse ja parooliga Tartu Ülikooli infosüsteemidesse sisenemiseks kasutatakse täiendava turvameetmena kaheastmelist autentimist. SS elguse huvides on vastav lõik taotluse p. 8 (märgitud rohelisega) ümber sõnastatud.